

Reactie KVLO op initiatiefwet SP over meer en beter bewegingsonderwijs in het Primair Onderwijs (TK 34420-2 en TK 34420-3)

Met buitengewone belangstelling heeft de KVLO kennisgenomen van het wetsvoorstel van de SP voor meer en beter bewegingsonderwijs in het Primair Onderwijs (PO); onderstaand puntsgewijs onze reactie.

Algemeen

De KVLO is verheugd dat met dit wetsvoorstel de kwaliteit en kwantiteit van het bewegingsonderwijs in het PO wordt verbeterd en wettelijk wordt gewaarborgd. Dit is een absolute noodzaak waarvoor de KVLO jaren heeft gepleit; de KVLO ondersteunt dit initiatief dan ook van harte. Het lukt veel scholen immers nu onvoldoende de kwaliteit en kwantiteit te waarborgen.

De KVLO constateert dat het wetsvoorstel met betrekking tot het aantal uren bewegingsonderwijs nauw aansluit bij het Regeerakkoord en de ambities van het huidige Kabinet Rutte II en dat met betrekking tot de inzet van vakleerkrachten nauw wordt aangesloten bij de initiatiefnota van de VVD (01-02-2016), inclusief de inzet van vakleerkrachten bij groep 1 en 2.

Tot slot kan gesteld worden dat het belang en de betekenis van bewegen de laatste jaren sterk is toegenomen juist vanwege recente onderwijsontwikkelingen en -inzichten, zoals van onderwijspedagoog Biesta (2014), het Platform Onderwijs2032 (2016) en het Leerplankader Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SLO, 2015). Daarmee wordt een nog groter beroep gedaan op de kwaliteit en kwantiteit van het bewegingsonderwijs, zoals ook in het wetsvoorstel wordt gesteld.

Het belang van bewegen

Goed leren bewegen heeft in het onderwijs verschillende functies. Uitgaande van de drie hoofdgebieden van Onderwijs2032, te weten Kennis en vaardigheden voor leven en werk (kwalificering), Persoonsvorming (subjectivering) en Maatschappelijke toerusting (socialisering), kunnen de volgende functies benoemd worden.

- Kennis en vaardigheden voor leven en werk: Om deel te kunnen nemen aan de huidige beweeg- en sportcultuur is het wenselijk dat elk kind bepaalde bewegingscompetenties en (motorische) vaardigheden leert. Deze competenties en vaardigheden zijn voor het onderwijs vertaald naar twaalf leerlijnen, die er voor zorgen dat elk kind de minimale vaardigheden leert om deel te kunnen nemen aan eenvoudige beweeg- en sportcontexten en dat getalenteerde kinderen uitgedaagd worden om zich (verbredend en verdiepend) door te ontwikkelen.
Het gaat om beter leren bewegen.
- Persoonsvorming: Elk kind leert vanaf de geboorte door te bewegen zichzelf en de omgeving te ontdekken. Persoonsvorming is voor jonge kinderen stevig verankerd met lichamelijkeheid. Een kind leert wat het met het lichaam in de wereld kan ondernemen. De ontwikkeling “van grijpen naar begrijpen” (Piaget), telt niet alleen voor hele jonge kinderen (0-3 jaar), maar zeker ook nog voor basisschoolkinderen (4-12 jaar). Al doende krijgt een kind inzicht in zijn of haar mogelijkheden en beperkingen. Bewegen is een essentieel bestaansveld voor de persoonlijkheidsvorming, waardoor het kind het zelfvertrouwen

ontwikkelt om deel te nemen aan allerlei sociale verbanden (vriendschappen, klas, school, sport, ouderschap). Met het inzicht van het belang van bewegen, groeit ook het besef dat bewegen van belang is en blijft voor een gezonde levensstijl.

Het gaat om bewegen waarderen waaronder de ontwikkeling van een gezonde leefstijl.

- Maatschappelijke toerusting: Elke bewegingsactiviteit verbindt kinderen met hun omgeving, met mensen en dingen (wereld). De taak van het onderwijs is om kinderen met elkaar te verbinden, waardoor ze rekening leren houden met elkaars mogelijkheden en beperkingen. Zeker in het basisonderwijs zijn bewegingsactiviteiten een goed middel om kinderen te leren gezamenlijk zorg te dragen voor elkaars leerwensen. Door te bewegen leer je niet alleen jezelf beter te begrijpen, maar ook begrip te krijgen voor de beweegruimte die een ander nodig heeft. Wat een goede speelplaats voor jonge kinderen is om elkaar te leren ontmoeten, dat is de sport voor oudere kinderen en volwassenen. Bewegingsonderwijs verruimt daarbij de toerusting. Immers ook de bewegingsopvoeding die ouders aan hun eigen kinderen geven, is een vorm van socialisering die sterk verbonden is aan de wijze waarop zij zelf hebben leren bewegen.

Het gaat om bewegen regelen en ontwikkelen van sociale vaardigheden.

Al deze drie doelgebieden moeten in het onderwijs geïntegreerd aan bod komen (zie o.a. Biesta en Onderwijs2032). Het lastige van onderwijs is het vinden van een optimale balans tussen deze drie gebieden in een groep van 30 kinderen in een specifieke 'leeromgeving'. Het is de leerkracht die (samen met collega's en kinderen) elke gymles opnieuw voor deze balans moet zorgen. Het geven van bewegingsonderwijs verschilt sterk van het lesgeven in vakvakken. Dit vraagt om veel specifieke deskundigheid bij de leerkracht. Daar zijn verschillende redenen voor:

- het geven van specifieke leerhulp aan kinderen die op verschillende niveaus deelnemen aan de twaalf leerlijnen vraagt om veel lesgeefervaring, die ook met één of twee lessen per week moeilijk op te bouwen is
- het bouwen en aanpassen van goede leersituaties is in een gymzaal/speellokaal lastig vanwege de bijzondere materialen
- het behouden van overzicht in een grote gymzaal waarbij kinderen verschillende activiteiten doen, is lastig voor iemand die maar één of twee lessen per week bewegingsonderwijs geeft
- het inschatten van risico's bij het uitvoeren van bewegingsactiviteiten, vraagt om veel praktijkervaring, omdat dit bij elk kind anders is
- er is lastig een longitudinale planning te maken indien alleen aan de eigen klas lesgegeven wordt
- het blijvend bijscholen in het vak is lastig als het maar een kleine taak in de week is naast alle andere taken die een groepsleerkracht doet.

In het verleden is gebleken dat een groepsleerkracht te weinig deskundigheid verwerft voor het vak bewegingsonderwijs. Dit was de reden om het vak bewegingsonderwijs uitsluitend te laten geven door vakleerkrachten (ALO opgeleid) dan wel vakspecialisten (PABO-opgeleiden, nieuwe brede bevoegdheid), die met affiniteit voor het vak een aanvullende leergang bij de PABO's hadden gevolgd en voor een aanzienlijk deel van hun betrekking bewegingsonderwijs zouden geven.

Inzet van vakleerkrachten

Gelet op de complexiteit en kwetsbaarheid van het vakgebied heeft de KVLO continu haar voorkeur uitgesproken voor vakleerkrachten (ALO-opgeleiden). Uit onderzoek is ook gebleken dat er significante kwaliteitsverschillen zijn tussen vakleerkrachten en groepsleerkrachten met een oude en of nieuwe brede bevoegdheid (Evaluatie leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs 2012, Mulier Instituut).

De inzet van groepsleerkrachten met een nieuwe brede bevoegdheid zou wat de KVLO betreft alleen acceptabel zijn bij een inzet van minimaal 0.2 fte en inschrijving in het lerarenregister, om zo de kwaliteit te borgen. Deze wens is niet gehonoreerd, waardoor de meeste groepsleerkrachten uiteindelijk alleen maar aan de eigen groep lesgeven (één of twee lessen per week). Veel deelnemers van de leergang geven aan deze erg zwaar en moeilijk te vinden en niet altijd even gemotiveerd te zijn deze te volgen. De leergang wordt nogal eens gevolgd vanwege het arbeidsmarktperspectief en onder druk van schoolbesturen. De KVLO is van mening dat het beter is het deels inzetten van minder bekwame en gemotiveerde groepsleerkrachten te voorkomen en te stoppen met de leergang.

Overbelaste groepsleerkrachten

Sinds geruime tijd speelt de toegenomen werkdruk in het basisonderwijs. Uit het rapport van DUO-onderwijs (januari 2016) bleek dat de werkdruk van leraren basisonderwijs stijgt. De werkbelasting is volgens 56 procent van de leraren dan ook 'niet acceptabel'. Dat is ruim meer dan bij het vorige onderzoek in 2012 (41 procent) en voor de gehele Nederlandse arbeidspopulatie (15 procent). Het is bekend dat veel groepsleerkrachten het vaak moeilijk en zwaar vinden om bewegingsonderwijs te geven. Van een vakleerkracht mag verwacht worden dat deze de lessen enthousiast en gedegen kan geven en daarnaast ook contact onderhoudt met de gemeente en sportclubs voor de ontwikkeling en uitvoering van een extra beweeg- en sportaanbod rondom de school. Dat kun je niet nog eens vragen van overbelaste groepsleerkrachten.

De hoge werkdruk kan juist verlicht worden door de inzet van de vakleerkracht, waardoor de groepsleerkracht meer tijd en ruimte krijgt. Bovendien is er geen tekort aan vakleerkrachten, maar juist een licht overschot. Uiteindelijk is er dan sprake van een win-winsituatie.

Aantal uren per week

De KVLO heeft in lijn met het Kabinetsbeleid gepleit voor minimaal twee uur wettelijke borging. Het regeerakkoord gaat uit van drie lesuren gym, net als bij het speciaal onderwijs.

De KVLO vindt het wenselijk en verstandig om in deze de oorspronkelijke ambitie van het Kabinet te volgen en het aantal lesuren gelijk te trekken met het speciaal onderwijs, dus van anderhalf klokuur naar twee klokuren en 15 minuten; dit staat gelijk aan drie lessen van 45 minuten. De scholen kunnen dan zelf kiezen voor twee ruime klokuren of drie lesuren van 45 minuten per week en dat is ook hard nodig gelet op het belang van het bewegen en de tijd die men vaak kwijt is aan omkleden en transport, waardoor er naar schatting 10% van de effectieve lestijd verloren gaat.

Bekostiging

De KVLO is het eens met de motivering aangaande de bekostiging van een extra uur bewegingsonderwijs. Het meest eenvoudige is om binnen de bekostigingsgrondslag (artikel 117, wet op het PO) deze gelijk te trekken met het speciaal onderwijs (twee uur en 15 minuten) dan wel een aparte voorziening te creëren om (tijdelijke) frictiekosten met betrekking tot formatie en of accommodatie te bekostigen.

Zwemles als 'natte' gymles

Als zwemactiviteiten onderdeel vormen van het vakwerkplan bewegingsonderwijs, vallend onder de kerndoelen en passend binnen de vastgestelde twaalf leerlijnen, is de vakleerkracht gewoon bevoegd.

Als het uitsluitend gaat om zwemles ten behoeve van een zwemdiploma, stelt de KVLO voor om vanaf groep zeven te testen welke kinderen dat betreft (naar schatting 10%, bij allochtone leerlingen kan dat een hoger percentage zijn) en in overleg met de gemeente en lokale zwembaden in een korte periode van drie maanden (buiten de lestijden om) deze kinderen zwemvaardig te maken. De zwemles uitsluitend bedoeld ter verkrijging van een zwemdiploma, hoeft inderdaad niet te worden gegeven door een vakleerkracht, maar kan door een bevoegde zwemleraar worden gegeven.

Kansen en bedreigingen voor het bewegingsonderwijs in het PO en het VO

In het eindadvies van het Platform Onderwijs2032 wordt het belang van bewegen goed onderkend en onderschreven, maar is het vak verder verdwenen en komt het niet (meer) voor in het kerncurriculum, zowel niet in het PO als in het VO.

De KVLO vindt deze ontwikkeling zeer zorgelijk en ook onbegrijpelijk gelet op de recente ontwikkelingen en inzichten over het belang en de betekenis van de lichamelijke opvoeding voor onze jeugd, voor nu en voor later.

Een reden te meer om het bewegingsonderwijs juist nu wettelijk te regelen en ook de huidige wettelijke regeling in het VO te handhaven (met een status aparte). Immers, de reden van de Tweede Kamer om in 2006 met een amendement (Mosterd/Hamer) het aantal uren LO in het VO wettelijk te borgen, was gelegen in de dramatische effecten van het loslaten van de lessentabel in het MBO in de jaren '90, waardoor het vak aldaar verdween met als gevolg dat leerlingen van 16-18 jaar sindsdien geen LO meer krijgen; eenzelfde effect zou zeker ook in het VO plaatsvinden met alle gevolgen van dien.

Correctie op Artikel I

Volgens de KVLO heeft er bij de formulering van het wetsvoorstel een vergissing plaatsgevonden. Het gaat om de volgende passage in 34420 nr.2:

ARTIKEL I

De Wet op het primair onderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 3, tweede lid, komt te luiden:

2. Het onderwijs in de onderwijsactiviteit zintuiglijke en lichamelijke oefening wordt uitsluitend gegeven door degene die voldoet aan de in het eerste lid bedoelde eisen en in het bezit is van een bij ministeriële regeling aangewezen getuigschrift dat specifiek is gericht op de bekwaamheid tot het geven van dat onderwijs, of onderwijs volgt ter verkrijging van een dergelijk getuigschrift, in welk laatste geval betrokkene het onderwijs in deze onderwijsactiviteit mag geven gedurende ten hoogste twee aaneengesloten schooljaren, gerekend vanaf het moment waarop betrokkene het onderwijs ter verkrijging van dit getuigschrift voor de eerste maal volgt.

De geel gearceerde passage is bij de invoering van de *Leergang vakleraar bewegingsonderwijs via pabo* in de wet gekomen om afgestudeerden aan de Pabo die de leergang volgden de gelegenheid te geven een bepaalde periode zelfstandig les te geven. Vandaar: 'onderwijs volgt ter verkrijging', maar 'ten hoogste twee aaneengesloten jaren' en 'voor de eerste maal volgt'. Deze formulering is niet bedoeld voor ALO-studenten, ook niet als ze de deeltijdopleiding volgen. Als de SP de leergang wel in stand wil houden, moet deze formulering erin blijven. In geval dat de leergang stopt is deze formulering niet meer nodig.

KVLO, Zeist 15 april 2016

Jan Rijpstra, voorzitter
Cees Klaassen, directeur